

**ROLUL BISERICII
ÎN FAMILIA CREȘTINĂ CONTEMPORANĂ**

STUDIU PSIHOSOCIO-TEOLOGIC

CUPRINS

Cuvânt înainte	7
Prefață	9
Introducere	11
Capitolul 1. Considerații teoretice despre familia creștină	13
1.1. Familia creștină între tradiție și modernitate. Considerații teologico-psiho-sociologice	13
1.2. Misiunea teologică, educațională și culturală a Bisericii	17
1.3. Relația dintre misiunea Bisericii și familia creștină.....	26
Capitolul 2. Studiu sociologic privind relația dintre rolul Bisericii și familia creștină in contextul actual psihosocial.....	31
2.1. Obiectivele cercetării.....	31
2.2. Ipotezele cercetării	32
2.3. Participanții la studiu.....	32
2.4. Instrumentele utilizate	37
2.5. Procedura de lucru.....	42
2.6. Analiza datelor și interpretarea rezultatelor	42
Concluzii	80
Bibliografie	84

CUVÂNT ÎNAINTE

Lucrarea *Rolul bisericii în familia creștină contemporană*, este un studiu socio-teologic despre rolul bisericii în familia creștină. Așa cum arată titlul, ea este dedicată misiunii Bisericii referitoare la familia creștină de astăzi. Tema abordată astfel este de o importanță și actualitate excepțională, dar și foarte complexă. Căci familia este mediul natural orânduit de Dumnezeu în care se nasc, cresc și se maturizează persoanele umane. De aceea educația și instrucția creștină în cadrul familiei sunt decisive pentru copii și tineri.

Lucrarea este structurată în două capitole, fiecare capitol cuprinzând mai multe subcapitole, adecvate conținutului și obiectivelor de cercetare asumate.

Primul capitol, *Considerații teoretice despre familia creștină* constituie partea centrală și actuală a lucrării, atât sub raport doctrinar-teologic, cât și sub raport social. Aici sunt abordate următoarele teme: *familia creștină între tradiție și modernitate*: considerații teologice, psihologice și sociologice; *relația dintre misiunea Bisericii și familia creștină*.

Capitolul al doilea este dedicat unui sondaj sociologic, intitulat: *Studiu sociologic privind relația dintre rolul Bisericii și familia creștină în contextul actual psihosocial*. Acest sondaj-studiu este făcut pentru a evidenția relația dintre sentimentul religios și valorile morale ale familiei creștine, precum și pentru realizarea unui profil moral al familiei. Sondajul își propune să evidențieze relația între sentimentul religios și valorile morale asumate, precum și evidențierea unor diferențe între participanți în ceea ce privește problematica abordată, în funcție de gen, mediu de rezidență, numărul membrilor familiei și de vârstă. Sondajul-studiu este făcut pentru a orienta activitatea misionar-pastorală a Bisericii în funcție de rezultatele acestuia.

În *concluzii*, autorii sintetizează conținutul lucrării în aplicabilitatea ei practică referitoare la situația familiei creștine în contextul psihosocial de astăzi, făcând și unele recomandări pertinente pentru revigorarea misiunii Bisericii cu privire la familie, în contextul societății secularizate postmoderne, mai ales ca rezultat al constatărilor obținute prin sondajul-studiu sociologic întreprins în acest scop.

Lucrarea este consacrată unei teme de interes major pentru misiologie și pentru viața creștină. Autorii oferă o lucrare cu aplicabilitate imediată pentru cunoașterea contextului psihosocial în care trăiesc familiile creștine de astăzi. În acest sens ea este foarte folositoare pentru teologi, studenți și preoți și pentru toți cei angajați într-un fel sau altul în misiunea Bisericii, dar și în consolidarea conștiinței eclesiale și misionare.

Datele și informațiile utilizate în elaborarea lucrării, ca și concluziile formulate pot fi folosite de către studenți, preoți și specialiști în domeniu, lucrarea putând servi ca punct de plecare pentru investigații ulterioare asupra unei teme atât de importante și actuale: cunoașterea exigențelor misionare care se impun misiunii Bisericii cu privire la familia creștină, în contextul psihosocial al societății contemporane postmoderne, secularizată și globalizată.

Pr. prof. univ. dr. Valer BEL
Facultatea de Teologie Ortodoxă
Universitatea Babeș Bolyai Cluj Napoca

PREFAȚĂ

Cartea de față se dorește a fi un studiu socio-religios amplu asupra rolului bisericii în familia creștină. Autorii creionează în primul capitol, *Considerații teoretice despre familia creștină*, situația actuală concretă a familiei rânduite dintru început de Dumnezeu Însuși și configurată creștin ca Taină a Bisericii în viața de comuniune, în iubirea intratrinitară la nivel imanent. Sunt prezentate aspecte negative ale familiei, divorț, căsătoria civilă, lipsa credinței religioase cu ignorarea sensului tainei Cununii, eludarea legilor morale așa cum sunt propovăduite în misiunea Bisericii pe baza antropologiei teologice ortodoxe. De aceea, un excurs în Biblie și Tradiția Bisericii cu Părinții care au abordat problema, Sf. Ioan Hrisostom, dar și studiile de psihosociologie a familiei ce analizează funcțiile multiple ale acesteia – biologică, pedagogică, educativă, economică, morală - arată complexitatea problematicii, fin analizată de autor, cu concluziile teologice ferme.

Din analiza studiului, observăm că autorii, reliefează ordinea iubirii din familie dincolo de erotismul exacerbant și nesănătos promovat de cercuri destructurante, chemând la familia pe bază sacramentală, jertfelnică după modelul iubirii lui Hristos.

Deschiderile interdisciplinare teologice, Teologie Fundamentală, Apologetică, Morală, dar și spre Psihologie, Sociologie, Filosofie, Politologie dau substanță analizei și sugerează noi abordări cu focalizare precisă pe aspecte specifice, concrete.

Conform concepției fenomenologice, sociologul german Alfred Schultz spunea că, „în practică, toți suntem sociologi”. În activitatea lor practică, oamenii, ca agenți cunoscători individuali sau colectivi, utilizează cunoștințele dobândite anterior, transmise cu ajutorul limbajului natural de la o generație la alta. Astfel, observăm în cel de-al doilea capitol al studiului, o admirabilă analiză teologică – sociologică asemeni *unui corpus de cunoștințe fondat* pe profilul moral al familiei tradiționale, subliniind în același timp și aspecte limitative de enculturație și socializare.

Prin cercetarea teologică-sociologică realizată observăm de asemeni, structura și configurația activităților practice contemporane legate de relația dintre rolul Bisericii și familia creștină în contextul actual ,modul de raportare la mediul natural și social, sistemul de valori, orizontul cunoștințelor anterioare ce alcătuiesc „*situația praxiologică determinată*” în care se realizează sondajul – studiu.

Verificarea modului de sistematizare și prelucrare a datelor din cercetarea de teren (alcătuirea seriilor de date, reunirea informațiilor cifrice în clase statistice, valabilitatea aplicării testelor și coeficienților statistici în funcție de nivelul de măsurare cu care s-a operat,etc.) *completează* câmpul de interes al *sondajului-studiu* prezentat.

În cadrul studiului sociologic, autorii propun o cercetare de tip calitativ (cf.Catherine Marshall și Gretchen B.Rossman, 1989, 23), astfel că, dezvoltă o cercetare sistematică, de construire a unei spirale a realității ce îi deșteaptă curiozitatea și spiritul de observație al fenomenului ce are în prim plan relația dintre familie, Biserica - ca instituție divină și sacralitate.

Rezultatele sondajului – studiu, „amendează”o realitate contemporană ce confirmă o supoziție mai veche: mulți dintre noi trebuie să cunoaștem mai mult despre creștinism, spiritualitate, valori, suntem încă intoxicați de mizeriile marxiste și fantezmele unui secularism steril. Acestea coexistă în mentalul colectiv pe fondul unei ignoranțe culturale, religioase mereu reîmprospătată, astfel că, neomarxismul devine tainic și eficient, *o forma mentis*.

Pentru a discerne corect informațiile rezultate în urma sondajului sociologic, concluziile studiului ne invită să reflectăm asupra unui aspect vital și anume acela de a cunoaște ceva mai profund despre taina căsătoriei, despre fundamentele și valorile sacre ale familiei..

Lipsa „*focului sacru*” din sufletul nostru, înlocuirea lui Dumnezeu cu fetișuri ne pot ucide, de aceea, autorii ne demonstrează prin acest proiect capacitățile sale, spiritul misionar, obiectivitatea teologică și misiologică, erudiția care îi permit o elaborare de această calitate și amplasare a cercetării, cu spirit critic și constructiv, cu fermitate a credinței drepte și mărturisitoare. Toate acestea, coroborate, oferă din partea autorilor o viziune amplă asupra misionarismului creștin ortodox cu focalizare pe familia creștină actuală.

Conf.univ.dr. Nina STĂNESCU
Facultatea de Teologie Ortodoxă,
Universitatea Ovidius din Constanța

INTRODUCERE

În capitolul *Considerații teoretice despre familia creștină* este abordată problematica familiei între tradiție și modernitate precum și a relației dintre misiunea Bisericii și familia creștină. Am abordat de asemenea probleme referitoare la situația actuală a familiei, elemente de antropogonie și antropologie ortodoxă, statutul femeii și îndatoririle soților în cadrul familiei, rolurile și funcțiile familiei.

În partea aplicativă a lucrării, autorii și-au propus ca obiectiv general să evidențieze intensitatea sentimentului religios în familiile creștine și să identifice valorile morale ale participanților la studiu. De asemenea și-au propus să evidențieze o relație statistică între sentimentul religios și valorile morale, precum și evidențierea unor diferențe între participanți în funcție de gen, mediu de rezidență, numărul membrilor din familie și vârsta, în ceea ce privește sentimentul religios și implicarea Bisericii în formarea profilului moral al familiei creștine. În acest sens au utilizat trei chestionare, unul validat care măsoară sentimentul religios *Chestionarul de evaluare a sentimentului religios (C. E. S. R.)** și alte două chestionare pe care le-au construit și validat în prezenta lucrare și pe care le-au utilizat în studiul percepției creștinilor asupra rolului Bisericii ortodoxe, respectiv *Chestionar de valori morale (C. V. M.)* și *Chestionarul privind Măsurarea percepției credincioșilor asupra rolului Bisericii. (C. P. R. B.)*.

Tot ca obiectiv și-au propus realizarea profilului moral al familiei creștine și rolurile Bisericii misionare, așa cum sunt ele percepute de către participanții la studiu. Nota de originalitate a lucrării constă în construirea instrumentelor de investigare a percepției credincioșilor asupra rolului Bisericii și a valorilor morale ce guvernează viața familială a acestora și realizarea unui profil moral al familiei creștine.

* Chestionarul a fost construit de Lupu Mihăiță și Calcan Bogdănel, Universitatea din București, Facultatea de Psihologie, anul 2003.

CAPITOLUL 1

CONSIDERAȚII TEORETICE DESPRE FAMILIA CREȘTINĂ

1.1. Familia creștină între tradiție și modernitate. Considerații teologico-psiho-sociologice

În numele „eliberării” și al „libertății” s-au purtat războaie, s-au făcut revoluții, s-au omorât și s-au jertfit oameni; s-au creat instituții și programe, s-au alcătuit statute sau constituții, s-au scris tratate și s-au ținut discursuri; toate, în numele libertății și pentru libertate. Și cu toate acestea, omul este, în ciuda progresului științific și tehnic, oferit de societatea modernă și postmodernă, în ciuda posibilităților de comunicare și de întâlnire, din ce în ce mai puțin liber și din ce în ce mai mult rob de propriile mecanisme și de propria „libertate”, și-n consecință izolat în capcanele propriului reduționism.

Drama umană care generează criza este confuzia: confuzia între creație și Creator, între adevăr și minciună, între libertate și libertinaj, între iubire și erotism. Această confuzie se vede în confuzia valorilor și-n înlocuirea acestora cu pseudo-valori.

Arhimandritul Sofronie descrie astfel starea lumii contemporane: „Viața veșnică ni s-a arătat... Și, cu toate acestea, în cel de-al doilea secol al istoriei descrise de Noul Testament, lumea continuă să trăiască în masă, ca și cum am fi încă în Vechiul Testament, fără nici cea mai vagă așteptare a lui Mesia ce urmează să vină. Mai mult, nu ne ridicăm nici măcar la nivelul Legii Lui Moise. Suferința ne învăluie din toate părțile. Văzduhul răsună de gemetele celor oprimați. Milioane și milioane de oameni nefericiți luptă, chiar dacă numai pentru o vreme, pentru a scăpa din moartea care îi calcă în picioare. Zi după zi auzim vorbindu-se de foamete, violențe, masacre. Coșmarul n-are sfârșit. Alții se străduiesc să găsească o cale de ieșire din

întunericul ignoranței lor spirituale: flămânzesc după adevăr. Dar atunci când acest adevăr, aparent atât de căutat, atât de dorit, se arată în întreaga sa desăvârșire dumnezeiască, deși «duhul este osârditor, dar trupul, neputincios» (Matei 26,41) și slab, ei își închid inimile în fața puterii nemuririi. E înfricoșător să ne gândim că oamenii preferă orice lucru din această lume slavei veșnice pe care Fiul Cel împreună-veșnic cu Tatăl ne-o oferă El însuși. Să fie oare slăbiciunea inimii cea care ne împiedică să credem în înalta noastră chemare? Să fie oare firea noastră, ce suferă zilnic stricăciune înaintea ochilor noștri, cu adevărat în stare să simtă acea sublimă și sfântă veșnicie? Da. Cel Ce ne-a creat dă mărturie pentru aceasta. El a luat forma ființei pe care El însuși a creat-o, ca să ne arate ca om în trupul nostru desăvârșirea Tatălui, la care suntem cu toții chemați¹. Nici familia ca realitate tainică sau psihosocială n-a fost ocolită de acest spirit de confuzie, ci dimpotrivă se poartă o luptă acerbă pentru ca atât forma cât și conținutul acesteia să fie alterate iremediabil.²

Odată cu sporirea independenței și libertății familiale pe plan intim, așa cum se manifestă acestea în multe familii astăzi, familia în sine devine extraordinar de vulnerabilă. Propriu-zis, orice ins periclitează familia atunci când subordonează relația intimă propriului său arbitru și atunci când refuză să-și asume ca misiune realizarea sensului familiei. Consecința cea mai negativă o reprezintă în această situație, desigur, degenerarea relațiilor conjugale, abuzul sexual, etc³.

Totuși, dincolo de cauze, fenomenul libertinajului este tot mai prezent astăzi în multe țări, pătrunzând și în România. Acesta se corelează și cu perspectiva anticreștină a unor sociologi occidentali care periclitează valoarea morală creștină a familiei, sensul și finalitatea ei.

Arno Plack, de pildă, opina că orice căsătorie n-ar fi altceva decât un „moment al dragostei”⁴. El justifică această părere într-o manieră inconsistentă, așezând căsătoria în rândul obiectelor și afirmând că „orice

¹ Arhim. Sofronie, *Rugăciunea - experiența vieții veșnice*, trad. de Ioan I. Ică jr., Ed. Deisis, Sibiu, 1998, p. 92.

² Pascal Bruckner, Alain Finkielkraut, *Noua dezordine amoroasă*, trad. de Luminița Brăileanu, Ed. Trei, București, 2005.

³ Nicolae Achimescu, *Familia creștină, între tradiție și modernitate*, p. 123.

⁴ Arno Plack, *Die Gesellschaft und das Böse, Eine Kritik der herrschenden Moral*. List, München, 1967, p. 143.

lucru de care dispui în orice moment, după un timp își pierde farmecul său”.⁵

Relațiile conjugale sunt evaluate și degradate nu arareori la nivelul oricărui bun de consum, și în acest fel omul, creatura rațională a lui Dumnezeu, este prezentat ca obiect și depersonalizat. Pe această linie se înscrie, de pildă Bertrand Russel, care afirmă că relațiile trupești între soți sau oameni în general, sunt o necesitate firească, asemenea mâncării și băuturii.⁶ Alex Comfort, susținea că „pudoarea e tot atât de puțin o virtute ca și subnutriția”⁷. Așa cum se observă, este evidentă aici depersonalizarea omului, reducerea lui la nivelul bunului de consum, așa cum apare în pornografie, această plagă a oricărei morale.

Un alt act depersonalizant și dezumanizant comandat și folosit împotriva familiei, pentru a-i afecta integritatea l-a reprezentat celebrul raport Kinsey care a declanșat așa numita revoluție sexuală.

Raportul Kinsey a justificat apariția acelei paradoxale „constrângerii la și spre libertinaj în așa-numitul nostru „ev post-pudic”.⁸ În aceste rapoarte faptul primește putere normativă. Pornind de la cele subliniate mai sus, un alt aspect negativ astăzi ar fi o anumită concepție necreștină despre familie și căsătorie, privite ca o conveniență anulabilă.

Căsătoria, de pildă, e pusă tot mai mult sub semnul relativismului în multe țări occidentale.⁹

În Occident și în spațiul românesc tinde să ia amploare căsătoria de probă, o asemenea formă de conviețuire așa-zis liberă, care nu-și propune ca finalitate căsătoria în sine, ci se dorește o alternativă la aceasta. Aceasta formă de conviețuire e înțeleasă ca o legătură între bărbat și femeie pe o perioadă limitată de timp, excluzând așezarea relației sub binecuvântarea lui Dumnezeu primită în Taina Cununiei.¹⁰

⁵ A. Plack, *Die Gesellschaft und das Böse* p. 79 , 137.

⁶ Bertrand Russel, *Marriage and Morals*, Liveright Publishing Corporation, New York, 1957, p. 289.

⁷ Alex Comfort, *Sex in Society*, Pelican/Penguin, 1966.

⁸ H. Schelsky: *Soziologie der Sexualität*, Hamburg 1955, p. 51.

⁹ Hans Schulze, *Konturen sexualethischer Orientierung in Zeitschrift für Evangelische Ethik*, Volume 22, Issue 1, 1978, pp. 46-56.

¹⁰ Dmitrii Semenik, *Dragostea adevărată: taina dragostei înainte și după căsătorie*, trad. de Adrian Tănăsescu-Vlas, Ed. Sophia, București, 2012, p. 84.

M. Josuttis, de pildă, atacă Biserica pentru faptul că ar ține la „modelul de căsătorie ca formă exclusivă de parteneriat pentru configurația socială și că n-ar fi de acord și cu tipuri de relații cum ar fi de exemplu „legăturile libere”¹¹.

H. Ringeling apreciază și el că formele de „conviețuire liberă pot fi legitime din punct de vedere moral, însă dacă îndeplinesc condiția și sensul de instituție, dacă se manifestă ca o formă de comunitate obligatorie, despre a cărei durată de timp nu se discută în mod expres, a cărei obligativitate se întemeiază, în primul rând, pe calitatea persoanelor care acționează moral¹². Ringeling pretinde pentru asemenea relații deschise, care nu au nimic de-a face cu familia și căsătoria creștină, protecție juridică .

Este vehiculată la această oră o teorie intitulată „filosofia fericirii” care îl orientează pe om strict spre satisfacerea sinelui, cu un accentuat caracter individualist și care reprezintă una dintre cauzele crizei spirituale a căsniciilor contemporane.

Herbert von Borch¹³, descrie cum toate așteptările și dorințele de fericire sunt îndreptate spre căsătorie, iar atunci când aceasta nu reușește să le îndeplinească, se ajunge la o adevărată „teroare a fericirii”. Potrivit acestui autor, în America ar exista tendința de a face din fericire criteriul suprem. S. U. A. sunt singura națiune din lume care a prevăzut într-o lege fundamentală¹⁴ ca un drept al omului „realizarea fericirii, „pursuit of hapiness¹⁵; astfel a fi nefericit e împotriva Constituției. Atunci când căsătoria nu trece de acel așa-zis „test al fericirii”, ea rămâne doar o experiență, pentru că urmează despărțirea și încercarea unei noi căsătorii. Rata crescândă a divorțurilor nu este evaluată ca un regres moral, ci ca o receptivitate pentru deviza: *Tu trebuie să fii fericit, altfel ai pierdut ocazia de a trăi*. Fiecare trebuie să vadă și să experimenteze el însuși cum se realizează fericirea deplină. Dacă nu reușește cu un prim soț sau partener, va încerca cu un altul. Într-o asemenea conjunctură, cineva care totuși ține la

¹¹ M. Josuttis, „Zur Ehepolitik in der EKD” in *Evangelische Theologie* 42 (1982), p. 286.

¹² H. Ringeling, *Freie Lebensgemeinschaften in der Sicht evangelischer Sozialethik*, în *Zeitschrift für Evangelische Ethik*, vol. 24, 1980, p. 147.

¹³ Amerika Dekadenz Und Groesse, *Fischer Taschenbuch Verlag*, Frankfurt, 1983

¹⁴ https://en.wikipedia.org/wiki/United_States_Declaration_of_Independence#/media/File:United_States_Declaration_of_Independence.jpg

¹⁵ <https://web.archive.org/web/20140330160602/http://www.ushistory.org/declaration/document/rough.htm>

căsătorie, ca la singura instituție abilitată din punct de vedere moral pentru conviețuirea oamenilor, este condus de această așa-numită „filosofie a fericirii”, la poligamie consecutivă și spre o degradare deplină a ceea ce căsătoria și familia semnifică din punct de vedere creștin. În interiorul acestei „filosofii a fericirii” se află ascunsă, așa cum opinează mulți analiști, cea mai serioasă provocare la sensul și semnificația familiei și căsătoriei creștine.¹⁶

1.2. Misiunea teologică, educațională și culturală a Bisericii

Aspectul teologic al misiunii Bisericii este deopotrivă, relevant și de actualitate, indicând orientarea cercetării teologice către activitatea pastorală și misionară a Bisericii, mai ales în contextul actual, marcat de fenomenul secularizării.

În ceea ce privește învățământul teologic românesc, s-a subliniat că autonomia universitară nu poate constitui un pretext de înstrăinare a teologiei de Tradiția și viața Bisericii¹⁷.

„Facultățile de Teologie Ortodoxă sunt chemate să dezvolte o teologie pentru viață, izvorâtă din lumina Sfintelor Scripturi, viețile Sfinților și nevoile comunităților parohiale și monahale azi”¹⁸.

Teologia ca gândire misionară dinamică a Bisericii este chemată să-L propovăduiască întregii lumi pe Hristos Cel răstignit și înviat. În acest sens, cuvintele Sfântului Apostol Pavel adresate corintenilor sunt edificatoare: „Și eu, fraților, când am venit la voi și v-am vestit taina lui Dumnezeu, n-am venit ca iscusit cuvântător sau ca înțelept. Căci am judecat să nu știu între voi altceva decât pe Iisus Hristos, și pe Acesta răstignit... Iar cuvântul meu și propovăduirea mea nu stăteau în cuvinte de înduplecare ale înțelepciunii omenești, ci în adevărarea Duhului și a puterii; pentru ca credința voastră să nu fie în înțelepciunea oamenilor, ci în puterea lui Dumnezeu” (1 *Corinteni* 2,1-2, 4-5).

Vorbind despre lumina sau sensul vieții, Părintele Dumitru Stăniloae spune: „În fiecare om este o lumină. Dar ea nu se actualizează decât în

¹⁶ Ch. Yannaras, *Libertatea moralei*, p. 179.

¹⁷ http://mh.edu.ro/fisiere/religie/Protocol_MEN_-_Patriarhie_-_SSC.pdf

¹⁸ <http://patriarhia.ro/teologia--slujire-misionara-in-viața-bisericii-6128.html>, accesat în data de 26.03.2019

comuniune, în iubire. Suntem lumină unii pentru alții. Fiecare se umple de lumina celuilalt. Această lumină e un sens profund, o bucurie, o odihnă în dăruirea reciprocă, sentimentul de a avea totul: având iubirea celorlalți, avem totul... E sentimentul de a fi înconjurat de lumina care-mi vine de la Dumnezeu; Lumină a iubirii, lumină a adevărului, lumină a sensului, bucuria care îmi vine de la Dumnezeu, bucuria care îmi vine de la ceilalți. Ceilalți devin lumină pentru mine, ființele primesc sens. În toate se revarsă lumina lui Dumnezeu Care se comunică mie ca lumină inepuizabilă, ca iubire nesfârșită.”¹⁹

Teologia ortodoxă nu se poate limita la dialogul intraconfesional sau interconfesional ci trebuie să comunice și să discute cu întreaga lume. De altfel, Ortodoxia are un caracter universal și, cum apare în Sinodiconul ei, „a întărit lumea”.

Identitatea Ortodoxiei este universală. Iar teologia ei își păstrează identitatea și rămâne ortodoxă atunci când este ecumenică. Universalitatea nu constituie o aspirație ci o exprimare a catolicității. Teologia ortodoxă este universală nu atunci când caută catolicitatea Bisericii sau când doar o pretinde, ci atunci când o trăiește și o exprimă. Așa cum idealul antropologic al Bisericii Ortodoxe este universalitatea omului, adică îndumnezeirea sa ca persoană care îmbrățișează cu dragoste întreaga lume, iar nu globalizarea, adică masificarea și transformarea lui într-un număr, tot astfel idealul teologiei acesteia este universalitatea și nu globalizarea, adică relativizarea Bisericii în cadrele vreunui minimalism dogmatic²⁰.

Ecumenicitatea, ca și universalitatea, servește catolicitatea. Iar catolicitatea manifestă plinătate, adică simplitate și absența necesității vreunei completări. Însă cu toate că această catolicitate nu are nevoie de completare, trebuie să se întrupeze permanent în istorie și să nu se anihileze în stări care să ignore timpul prezent. Tradiția nu este conservarea, fie și corectă a vieții trecutului, ci asumarea fidelă și manifestarea ei în fiecare epocă²¹.

„Misiune înseamnă trimiterea Bisericii în lume, în vederea extinderii împărăției lui Dumnezeu, inaugurată de Iisus Hristos pe pământ. Misiunea

¹⁹ Ibidem

²⁰ George I. Mantzaridis, *Tradiție și înnoire*, trad. de Pr. Florin Tomoioagă, Ed. Doxologia, Iași, 2017, pp. 11-12.

²¹ *Ibidem*, p. 12.

se întemeiază nu numai pe porunca explicită a lui Iisus Hristos către Apostolii Săi, de a propovădui Evanghelia, de a chema la pocăință și de a boteza în numele Sfintei Treimi, ci mai ales, pe trimiterea văzută a Fiului și a Duhului Sfânt, voită și inițiată de Tatăl (*Ioan 20,21*). Misiunea Bisericii își are punctul ei de plecare în însăși viața intimă a lui Dumnezeu, în mișcarea iubirii Tatălui către Fiul și, prin Acesta, către întreaga lume”²².

După revoluția din decembrie 1989, teologia românească, a început să se confrunte cu aceleași provocări cărora biserica Romano-Catolică și societatea occidentală au trebuit să le facă față.²³

Pentru a sprijini misiunea Bisericii în acest domeniu, teologia trebuie să combată două tendințe opuse. Trebuie să combată, pe de o parte, fenomenul sectar care îndeamnă credincioșii să fugă de societate și să se izoleze într-o spiritualitate pietistă, mulțumindu-se să practice prozelitismul și să îngrozească lumea cu viziuni apocaliptice, fiindcă lumea este rea și nu mai poate fi desăvârșită, iar pe de alta parte, trebuie să combată partizanii unui creștinism secularizat, violent și agresiv, care vor să transforme religia în politică, fiindcă nu vor să știe de milă și filantropie, ci doar de schimbarea exterioară a structurilor sociale.

De altfel gnosticismul contemporan articulat la diverse concepte este la fel de periculos pentru viața creștinului cum era și în primele secole creștine²⁴.

Astăzi istoria se desfășoară într-un ritm extrem de rapid. Schimbările succesive care au loc în viață și civilizație nu au doar un aspect revoluționar ci și intempestiv. Cum poate fi păstrată identitatea Tradiției în mijlocul schimbărilor rapide și simplitatea ei în mijlocul multor lucruri fără sens? Cum poate să nu se degradeze în mijlocul prefacerilor succesive și să se întrupeze în cadrul atâtor lucruri noi?

Primul fapt care trebuie semnalat aici este că inovația nu este ceva nou sau fără legătură cu teologia ortodoxă. Dimpotrivă, reprezintă principala sa trăsătură. Teologia ortodoxă se fundamentează pe ceea ce este nou și a fost formulată în lume ca inovație. Iar acest lucru este firesc, din moment ce

²²<http://armoniiculturale.ro/2016/03/02/misiunea-bisericii-in-lumea-noastra-contemporana-despre-exigentele-misiunii-bisericii-in-aceasta-societate-secularizata/>, accesat în 26.03.2019

²³ Dumitru Popescu, *Hristos, Biserică, Societate...*, pp. 86-87.

²⁴ Pr. Vasile Nechita, *Misiunea Bisericii în lumina lui Hristos*, ed. a II-a, Ed. Vasiliana 98, Iași, 2009, p. 15.

noutatea prin excelență a intrat în lume odată cu întruparea Logosului. Inovația, ca tăiere sau deschidere a unei căi noi, a căii Logosului, aparține firii teologiei. Din acest motiv, „locașul” întrupării, Maica Domnului, în persoana căreia „și firea se înnoiește și vremea”, adică toate, este evidențiată de către Biserică și ca „locaș” al manifestării noului. Și toate noutățile autentice referitoare la om și la viața sa s-au sprijinit și se pot sprijini întotdeauna pe adevărul întrupării lui Hristos, care le înnoiește pe toate .

Marii Părinți ai Bisericii, care au ținut neîntreruptă Tradiția ortodoxă bisericească în timpuri critice, au adus înnoiri prin teologia lor și au fost acuzați de către adversarii lor ca fiind inovatori și moderniști (Sf. Atanasie cel Mare, Sf. Simeon Noul Teolog, Sf. Grigorie Palama), însă aceștia nu s-au limitat să conserve ceea ce au primit, ci au trăit taina întrupării lui Dumnezeu, „au pățimit cele dumnezeiești” și au adus înnoiri pentru a mărturisi simplu și autentic Evanghelia Bisericii.

Pentru ca această teologie să fie accesibilă creștinului contemporan este nevoie ca Biserica să toarne această teologie în formele gândirii omului modern, oferindu-i acestuia posibilitatea să deprindă tainele acesteia și să teologhisească²⁵, adică să gândească și să făptuiască potrivit voii lui Dumnezeu.

Acest demers nu se poate realiza decât pedagogic și mistagogic, sub atenta asistență a păstorilor și profesorilor laici din Biserică responsabili cu cateheza și educația creștină.

După atâția ani în care tinerii din România au cunoscut cuvântul Evangheliei cel mai adesea pe căi lăturalnice sau accidentale, acum s-a ivit ocazia revenirii la un sistem de desfășurare a educației religioase, într-un sistem instituționalizat, sistem de instruire religioasă cu frumoase tradiții în România interbelică. Nu a fost ușoară lupta pentru a-i determina pe cei în drept să aprobe acest lucru.

După multe ezitări și convulsii finalul este cel așteptat: Religia este încadrată în aria curriculară Om și Societate, având un statut de egalitate cu celelalte discipline școlare, statut reglementat prin Legea învățământului 1/2011, art. 18.²⁶

²⁵ Daniil, Episcop locțiitor al Daciei Felix, *Teologie și teologhisire*, în vol. *Slujire și educație*, Ed. Presa Universitară Clujeană - Ed. Episcopiei Caransebeșului, Cluj-Napoca/Caransebeș, 2016, pp. 25-27.

²⁶ <https://legea.net/legea-educatiei-nationale-1-2011/art-18>